

Izdebski, Mieczysław

"Władza polityczna w gminie", Alfred
Lutrzykowski, Warszawa 1979 :
[recenzja]

Rocznik Mazowiecki 8, 300-301

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

czył, że I wicepremierem został ówczesny sekretarz KC PPR Władysław Gomułka (funkcja sekretarza generalnego KC utworzona została na I Zjeździe PPR w grudniu 1945 r.), używa też tam niezbyt trafnego sformułowania „prawica ludowa” zamiast „prawica ruchu ludowego”.

Przeocenione nieco zostały — według moich ocen — rzeczywiste możliwości PSL, jak również reakcyjnego

podziemia zbrojnego, które w praktyce okazało się dużo skromniejsze. Nieco zbyt słabo wydobyto również walną PPR o aktywizację samych mas, tworzenie rozmaitych organizacyjnych ram tej aktywności. Są to usterki, które w ewentualnym następnym wydaniu będą mogły być z łatwością usunięte. Celowe byłoby wprowadzenie indeksu osób i miejscowości.

Władysław Góra

Alfred Lutrzykowski, *Władza polityczna w gminie*, PWN, Warszawa 1979, ss. 320.

Autor książki na przykładzie dziewięciu gmin byłego powiatu skierniewickiego należących do województwa skierniewickiego przedstawił strukturę i mechanizm funkcjonowania ogniw władzy politycznej w gminie w latach 1973—1974. Wyniki badań jednoznacznie potwierdzają, że gminne organizacje partyjne i ich instancje (PZPR i ZSL) oraz aparat państwowy (gminne rady narodowe, naczelnicy i ich urzędy) są wiodącymi ogniwami w realizacji programu rozwoju społeczno-gospodarczego i obsłudze ludności gmin.

Książka składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia i aneksu, w tym ostatnim zamieszczono szereg tabel dokumentujących strukturę i działalność ogniw władzy politycznej w badanym obszarze.

Rozdział pierwszy (*Teoretyczne problemy władzy*) stanowi przegląd najważniejszych pozycji z literatury polskiej i obcej poświęconej problematyce władzy, przy czym uwzględniono dorobek zarówno myśli marksistowskiej, jak i niemarksistowskiej. Podejmując próbę zdefiniowania pojęcia władzy politycznej w społeczeństwie socjalistycznym, autor przyjmuje, że jej treścią jest sterowanie ogółem zjawisk i problemów ekonomicznych, politycznych, socjalnych i kulturalnych.

Natomiast system władzy określa jako organizacyjno-instytucjonalny układ partii politycznych i państwa. Ekspozuje więc w strukturze władzy organy państwowe i partie polityczne, pomija natomiast rolę organizacji młodzieżowych, społecznych, samorządowych i innych, których treścią działalności byłby tylko udział w sprawowaniu władzy politycznej.

Rozdział drugi (*System władzy politycznej najniższych ogniw terytorialnego podziału kraju w Polsce Ludowej*) zawiera opis kolejnych przekształceń ogniw władzy politycznej na najniższym szczeblu w okresie od 1944 r. do ustanowienia dwustopniowego podziału kraju w czerwcu 1975 r. Na tie ewolucji podziału terytorialnego kraju i struktury władzy w Polsce Ludowej autor określa miejsce i rolę ogniw władzy politycznej w powiecie skierniewickim.

W rozdziale trzecim (*Ewolucja podziału terytorialnego i proces tworzenia gmin w byłym powiecie skierniewickim*) A. Lutrzykowski przedstawia prace związane z przygotowaniem reformy gminnej w 1972 r. na terenie byłego województwa łódzkiego i powiatu skierniewickiego. Omówił proces realizacji decyzji politycznych i państwowych dotyczących liczby i granic nowo powoływanych gmin. Pod-

kreśla złożoność tego rodzaju decyzji i rozwiązań, które w części nie uwzględniały tradycji i uwarunkowań społeczno-gospodarczych wsi tego regionu.

W rozdziale czwartym autor charakteryzuje dziewięć badanych gmin, podając szereg informacji statystycznych dotyczących problemów ekonomicznych, demograficznych, kulturalno-oświatowych i socjalnych. Omawia także strukturę i składy osobowe gminnych instancji partyjnych (PZPR i ZSL), organów państwowych oraz Frontu Jedności Narodu. Podstawowym zadaniem tego rozdziału było ukazanie społeczno-gospodarczych i politycznych warunków działania ogniw władzy politycznej w poszczególnych gminach.

W ostatnim rozdziale (*Mechanizmy władzy politycznej badanych gmin*) autor ukazuje funkcjonowanie instytucji władzy politycznej poprzez prezentację stanu organizacyjnego i osobowego władzy w gminie, następnie szczegółową charakterystykę jej działalności w latach 1973—1974 oraz analizę treści, form i metod działania. Autor zwraca uwagę na sposoby koordynacji wzajemnych poczynań wymienionych ogniw władzy oraz efekty ich działalności. Wiele miejsca poświęca także organizacyjno-kadrowym uwarunkowaniom ich pracy.

W zakończeniu zawarte są oceny i refleksje dotyczące struktury i mechanizmów funkcjonowania władzy politycznej w gminie oraz generalnie — wszystkich jednostek tego typu w kraju. W szczególności podkreślono, że gmina jako podstawowa jednostka terytorialna ma szereg cech, które pozwalają uczynić ją obiektem badań nad procesami sprawowania władzy

politycznej, ponieważ stanowi wyodrębnioną i samodzielną jednostkę. Samodzielność ta manifestuje się zarówno w planowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego i zagadnieniach budżetu, jak i w obsłudze administracyjnej mieszkańców. Do jej granic dostosowana jest struktura partii politycznych i organów władzy państwowej oraz organizacji społecznych biorących udział w sprawowaniu władzy. W takim ujęciu można mówić o lokalnym systemie władzy politycznej w gminie, który jest podstawą społeczno-politycznego modelu tej jednostki, obejmującego całokształt organizacji i instytucji działających na wsi. Dotychczasowa praktyka potwierdza tezę, że efektywność pracy ogniw władzy politycznej zależy od ich wielkości i aktywności członków oraz od uwarunkowań społeczno-gospodarczych.

Eksponując strukturę i mechanizm funkcjonowania ogniw władzy politycznej w gminie z pozycji rozwiązań prawnoustrojowych, autor pomija wszakże opinię społeczną mieszkańców, a przede wszystkim aktywność społeczną, co do trafności nowych rozwiązań i uzyskanych efektów społeczno-gospodarczych.

A. Lutrzykowski, podnosząc rangę lokalnego systemu władzy politycznej, czyni pierwszy krok w kierunku poznania gminy jako podstawowej jednostki terytorialnego podziału kraju. Krótki okres badawczy, brak wypracowanych metod i technik badawczych usprawiedliwiają nieliczne zresztą luki i potknięcia książki. Jej bezspornym walorem jest wzbogacenie naszej wiedzy o funkcjonowaniu współczesnej struktury politycznej na Mazowszu.

Mieczysław Izdebski